

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Minister van Defensie
De Staatssecretaris van Defensie
De Chef Defensiestaf
De Secretaris-Generaal

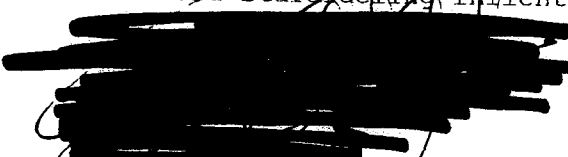
i.a.a. PCDS
SCOCIS
HOZ
DAB
HCZ

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/4468	18 november 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 87/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

87/92.

(Afgesloten 181200 NOV 1992)

Bosnië-Herzegovina

Zware gevechten woeden nog steeds rond de corridor tussen Servië en de door Serviërs beheerste gebieden in west-Bosnië en Kroatië. Volgens Servische meldingen zijn Bosnisch-Servische gevechtsgroepen er vorige week in geslaagd de Kroatische posities tussen Brcko en Gradacac zodanig te verzwakken dat de corridor hersteld was, maar had een Kroatische tegenaanval enkele uren later weer geleid tot een verbreking van de corridor. In verband hiermee voeren de Serviërs niet alleen voortdurend artillerie-aanvallen uit op Kroatische posities in Bosnië, maar ook op de Kroatische oever van de grensrivier Sava, vanwaar de Kroatische operaties in deze regio worden ondersteund.

Ook elders in Bosnië-Herzegovina is sprake van aanvallen door Serviërs. Zo zouden zij hun offensieve acties in de omgeving van Bihac, in het westen, hebben geïntensiveerd. Vooralsnog lijken deze aanvallen door de Moslims en Kroaten te zijn afgeslagen. In centraal-Bosnië concentreren de Servische aanvallen zich op Travnik, ten oosten van het vorige week door hen veroverde Jajce.

Het Kroatische offensief in Herzegovina lijkt te zijn stopgezet. Zoals ook uit de Servische protesten tegen het optreden van de Kroaten bleek, hebben dezen de afgelopen dagen belangrijke terreinwinst geboekt. Er was echter geen sprake van een doorbraak. Daarbij kan een rol hebben gespeeld het feit dat de meeste bruggen bij Mostar zijn opgeblazen, waardoor de bevoorrading van de Kroatische eenheden ten oosten van die stad wordt bemoeilijkt. Een andere factor die kan hebben bijgedragen tot het stopzetten van de Kroatische aanvallen, is het feit dat verhoogde activiteiten zijn waargenomen bij het JNA-korps in Uzice (Servië). Gezien de ligging van Uzice, aan de belangrijkste weg van Servië naar Herzegovina, is het denkbaar dat deze activiteiten verband houden met het dreigement van de "Joegoslavische" president Cosic JNA-eenheden in Herzegovina in te zetten als de Kroaten hun activiteiten aldaar niet zouden beëindigen. Inmiddels is gemeld dat op korte termijn besprekingen zullen plaatsvinden tussen Serviërs en Kroaten uit Herzegovina, met als doel overeenstemming te bereiken over de stationering van VN-waarnemers in dat deel van Bosnië-Herzegovina.

De bevelhebber van UNPROFOR in Sarajevo, Morillon, heeft verklaard dat er tijdens het overleg over demilitarisering van de stad een beginsel-overeenkomst is gesloten over een beveiligde route voor de aanvoer van hulpgoederen tussen Mostar en Sarajevo. Bovendien stelde hij dat Sarajevo op zeer korte termijn gedemilitariseerd zou worden. Op grond van de door hem vastgestelde positievere opstelling van de onderhandelaars uitte hij het vermoeden dat de gevechten in Bosnië-Herzegovina over hun hoogtepunt heen zou zijn. Het is onduidelijk waarop Morillon zijn optimisme baseert, mede gezien het feit dat de Serviërs naar het betreffende overleg volgens persberichten slechts een subaltern officier hadden gestuurd, waarmee zij hun desinteresse in het overleg onderstreepten.

Tegelijkertijd met het eerder gemelde ontslag van de voormalige leider van de Bosnische Kroaten, Klujic, uit het Bosnische presidium, heeft ook de Bosnische premier Pelivan (eveneens van Kroatische afkomst) zijn ontslag ingediend. De Bosnisch-Kroatische partij HDZ heeft de Secretaris-Generaal van het presidium, Akmadzic, als opvolger voor Pelivan gepresenteerd. Mogelijk heeft Pelivan zich, evenals Klujic, verzet tegen het streven van de HDZ naar afscheiding van de "Kroatische" delen van Bosnië-Herzegovina. De benoeming van Akmadzic zou dan tot doel kunnen hebben de mogelijkheden van de Bosnische regering om dit streven te doorkruisen verder te verkleinen.

Internationale vredesinspanningen

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties heeft ingestemd met een verscherping van de controle op naleving van de sancties tegen "Joegoslavië". Er is een lijst opgesteld van goederen die niet meer aan of via het land mogen worden verhandeld. Deze noemt onder meer olie(produkten) en staal. Op grond van de resolutie krijgen alle VN-lidstaten het recht om schepen in de Adriatische Zee met mogelijke bestemming Joegoslavië aan te houden en te controleren op de aanwezigheid van verboden goederen. Ook schepen op de Donau mogen worden gecontroleerd, maar alleen door oeverstaten van de Donau. Vooralsnog is niet duidelijk welke concrete maatregelen zijn genomen om misbruik van het transit-verkeer door "Joegoslavië" voor illegale leveranties aan dat land te voorkomen. De praktische mogelijkheden daartoe lijken beperkt, zeker zolang geen einde wordt gemaakt aan het grensoverschrijdende verkeer tussen Servië en de door Serviërs gedomineerde gedeelten van Kroatië en Bosnië-Herzegovina.

De regering van de Verenigde Staten heeft te kennen gegeven bereid te zijn maritieme middelen beschikbaar te stellen om de naleving van de nieuwe maatregelen te controleren. Vandaag zal in NAVO-kader overleg plaatsvinden over de concrete maatregelen die in het kader van de nieuwe VN-resolutie genomen moeten worden. Van de inhoud van die maatregelen is in hoge mate afhankelijk of er een effectieve zeeblokkade zal kunnen worden doorgevoerd.

Een voorstel van de Organisatie van Islamitische Landen om het wapenembargo tegen Bosnië-Herzegovina op te heffen, is door de Veiligheidsraad verworpen. Zoals bekend heeft niet alleen de Bosnische regering, maar ook een aantal prominente islamitische landen om opheffing gevraagd omdat de Bosnische strijdkrachten zich als gevolg van het embargo niet adequaat zouden kunnen wapenen tegen de Servische agressie, waarbij, zoals bekend, gebruik wordt gemaakt van wapenbestanden van de voormalige Joegoslavische defensie-organisatie. Een meerderheid van de VN gaat er echter van uit dat de opheffing van het embargo tot verdere escalatie van de gevechten kan leiden.

De Veiligheidsraad heeft naar verluidt een nadere studie bevolen naar een Oostenrijks voorstel om een aantal Bosnische steden tot "neutraal gebied" uit te roepen. Ook de Bosnische regering heeft dit voorstel gesteund. Er kleven echter grote nadelen aan de Oostenrijkse suggestie. Dergelijke vrije gebieden zouden een grote stroom vluchtelingen kunnen aantrekken en daardoor de oorspronkelijke bevolkingsopbouw van Bosnië-Herzegovina doorkruisen. Ook zou de instelling van deze gebieden onder bescherming van UNPROFOR tot escalatie kunnen leiden, omdat de VN-vredesmacht in geval van aanvallen op deze gebieden feitelijk gedwongen zou zijn in te grijpen en daardoor direkt betrokken zou raken bij de strijd.

Kroatië

_____ blijft melden dat niet alleen de Serviërs, maar ook de Kroaten pogingen blijven doen tot "etnische zuiveringen" in de delen van Kroatië die zij beheersen. Zo is recentelijk in de hoofdstad van oost-Slavonië,

Osijek, een aantal Servische gezinnen verdreven uit flats die vroeger door gezinnen van JNA-personeel bewoond werden. Ook elders zouden Serviërs in gebieden waar zij de minderheid vormen, aan intimidaties blootstaan.

Er is sprake van nieuwe wrijvingen tussen UNPROFOR en de Servische autoriteiten in de UNPA's. Zo heeft de regering van de Krajina leden van UNPROFOR opgedragen de door UNPROFOR bewaakte brug over de Sava bij Bosanski Samac over te dragen aan Servische politie. Deze brug vormt de belangrijkste verbinding tussen UNPA-west en het door Serviërs gedomineerde gebied in het noorden van Bosnië-Herzegovina. Zoals eerder gemeld, had de regering van de Krajina reeds vorige week bedreigd met represailles tegen UNPROFOR als de vredesmacht de in het vredesplan beoogde ontwapening van (Servische) milities zou proberen door te zetten. Aanleiding tot dit dreigement was het feit dat UNPROFOR de minister van Binnenlandse Zaken van de Krajina, Martić, niet wilde toestaan door de UNPA's te reizen met een gewapend escorte. Op grond van deze ontwikkelingen moet rekening worden gehouden met gewapende conflicten tussen Serviërs en leden van UNPROFOR.

Servië/Montenegro

De "Joegoslavische" minister van Buitenlandse Zaken Djukić, een medestander van de hervormingsgezinde premier Panić, heeft de aanscherping van de sancties door de Veiligheidsraad veroordeeld en gesteld dat dit besluit de vredesinspanningen van zijn regering doorkruist. Daarmee onderstreept hij dat de resolutie van de Veiligheidsraad in de praktijk de positie van de conservatieve Servische regering zal versterken doordat het de hervormingsgezinden onmogelijk maakt om de publieke opinie aan te tonen dat hun overleg met de VN-bemiddelaars concrete resultaten oplevert.

De Servische premier Božović heeft laten weten dat Servië zijn "materiële en humanitaire steun" aan de Bosnische Serviërs onder geen voorwaarde zal opgeven. Dit vormt mogelijk een reactie op de oproep van de Bosnisch-Servische leider Karadžić eerder deze week aan Servië om zich volledig achter hem op te stellen. Met zijn uitspraak wil Božović vermoedelijk tevens aangeven dat de verscherping van de sanctiemaatregelen door de Veiligheidsraad niet zal leiden tot een koerswijziging van Servië. Overigens lijkt zijn uitspraak haaks te staan op eerdere uitlatingen van de Servische president Milošević, dat Servië niet bij de oorlog in Bosnië-Herzegovina betrokken is.

In dit kader is vermeldenswaard dat Karadžić op de Servische televisie heeft verklaard dat de verscherping van de sancties een daad is van wat werd omschreven als met name Amerikaans imperialisme. Hij riep alle Serviërs ter wereld op zich hiertegen te verzetten. Deze reactie is opmerkelijk, omdat de sancties niet tegen de Bosnische Serviërs zijn gericht. Zijn uitspraak onderstreept dat in Karadžić's optiek de strijd van de Bosnische Serviërs in feite een zaak is die alle Serviërs direct aangaat.

Macedonië

Het Macedonische ministerie van Binnenlandse Zaken heeft gemeld dat zich onder degenen die verantwoordelijk waren voor de etnische onlusten eerder deze maand in de hoofdstad Skopje, niet alleen leden van de Albanese minderheid in Macedonië zelf hebben bevonden, maar ook personen uit de Servische, voormalige autonome, provincie Kosovo en uit Albanië zelf. Hiermee lijkt Macedonië te willen onderstrepen dat het bij de onlusten in Skopje om een internationaal gecoördineerde (Albanese) provocatie ging. Deze verklaring geeft aan dat de Macedonische regering zich ernstig bezorgd maakt over een verdere verscherping van de etnische tegenstellingen in Macedonië en bevreesd is voor buitenlandse inmenging (Servië, Albanië).

Overigens hebben leiders van de Albanese minderheid in Macedonië de politie ervan beschuldigd de schietpartij in Skopje te hebben uitgelokt om de instabiliteit van het land te benadrukken. Dit zou tot doel hebben het buitenland (met name het Westen) te overtuigen van de noodzaak Macedonië diplomatiek te erkennen. Ook de melding van externe betrokkenheid bij de gebeurtenissen in Skopje zou in dit kader passen. Dezerzijds wordt echter aannemelijker geacht dat extreem-nationalistische Macedonisch-Albanese leiders de onlusten hebben uitgelokt in het kader van hun streven naar afscheiding van Macedonië.

De Macedonische regering heeft gesteld dat de verscherping van de internationale sancties tegen "Joegoslavië" een ramp voor Macedonië betekent, omdat daarvoor de verbinding met west-Europa (via Servië) feitelijk ophoudt te bestaan. Mede gezien de wrijvingen met Griekenland zou dit resulteren in een feitelijk isolement van Macedonië, waardoor de economische crisis in het land vermoedelijk nog verder verscherpt zal worden.

Conclusie/voorzicht

Ondanks de kennelijke beëindiging van het Kroatische offensief in het zuidoosten is er in andere delen van Bosnië-Herzegovina sprake van onverminderd hevige strijd. Het is dan ook niet duidelijk waarop de bevelhebber van UNPROFOR te Sarajevo, Morillon, zijn vermoeden baseert dat de demilitarisering van Sarajevo op handen is en de gevechten in de rest van de republiek hun hoogtepunt zijn gepasseerd.

De Veiligheidsraad van de VN heeft ingestemd met een verscherping van de sanctiemaatregelen tegen "Joegoslavië". Het is vooralsnog twijfelachtig of deze een effectieve blokkade van het land zullen bewerkstelligen. Vermoedelijk zullen zij de positie van de hervormingsgezinde "Joegoslavische" leiding verzwakken ten opzichte van de conservatieve Servische autoriteiten.

Ook zullen de aanvullende sanctiemaatregelen bijdragen aan een verscherping van de economische crisis in Macedonië. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de toch al gespannen etnische situatie in dat land.